

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Néhány gondolat

a központhadtápban lefolytatott gyakorlatok kapcsán

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy,
a hadtudomány kandidátusa*

1986-ban a központhadtáp különböző szervezeteinél a felkészítés tekintetében jelentős események történtek. Sor került az egészségügyi, üzemanyag, Központhadtáp Előretolt Lépcső, közlekedési szolgálat különböző vezető és végrehajtó szerveinek összekovácsolására, - hadijáték és törzsvezetési gyakorlat, illetve csapatgyakorlat formájában.

A felkészülés különböző rendszabályainak végrehajtása már az elsődleges értékelés alapján is azt jelzik, hogy sok hasznos tapasztalattal szolgáltak, mely tapasztalatok körültekintő elemzése és felhasználása jelentősen hozzájárulhat a hadtáp különböző szervezetei hatékonyabb felkészítéséhez, s ezáltal a központhadtáp élet-, működő- és teljesítőképességének fokozásához.

A végrehajtott rendszabályok közül elsők az egészségügyi szolgálat kiemelkedő gyakorlatáról, a Vegyes Kórházbázis gyakorlatról szólnak.

A Vegyes Kórházbázis ideiglenes „harci” kötelék, mely a hadsereg és a kijelölt polgári erők együttes tevékenységét feltételezi. Ebben a konstellációban a hadsereg végzi a sebesültek osztályozását, a különböző polgári kórházakba történő irányítását, valamint a sebesültek sorsának rendezését a felgyógyulás után. Az állami egészségügyi szolgálat pedig kijelöli a Vegyes Kórházbázisban ténykedő kórházakat, biztosítja azok működéséhez szükséges feltételeket, végrehajtja a sebesültek gyógyítását.

A Vegyes Kórházbázis alkalmazására a háború kezdetén kerül sor, mely biztosítékát képezi annak, hogy a sebesültek ellátása akkor is megtörténik, amikor az MN egészségügyi erői még nem fejezték be a szebontakozásukat. Ezen túlmenően a Vegyes Kórházbázis működtetése ahhoz is hozzájárul, hogy a katonai egészségügyi erőket megőrizzük a hadműveletek további folytatása kapcsán keletkező sebesültek egészségügyi ellátásához.

A jellegéből kifolyólag ez a gyakorlat tulajdonképpen az Egészségügyi Minisztériummal közösen került levezetésre, mind katonai, mind az állami egészségügyi szolgálat kijelölt erőinek részvételével.

A figyelemreméltó problémák közül szükséges szólni a vezetéssel összefüggő gondokról. *Ugyanis a gyakorlat folyamán vitatott kérdésként merült fel az, hogy a hadsereg részéről ki vezesse a Vegyes Kórházbázist? A Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága vagy valaki más?*

Ha figyelembe vesszük, hogy a Vegyes Kórházbázisnak mi a rendeltetése, s azt hogy milyen időszakban fejt ki tevékenységét, akkor közelebb kerülünk a probléma megoldásához. Azt egyértelműen kimondhatjuk, hogy a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága a Vegyes Kórházbázisok vezetését nem tudja megoldani. *Mért?* Azért, mert rendeltetésénél, lehetőségénél fogva képtelen arra, hogy a FRONT hadtáppal, az összefegyvernemi hadsereggel és a több megyét átfogó Vegyes Kórházbázis állami előljáróival együttműködjék. *Mi a megoldás?* A megoldás az, hogy a Vegyes Kórházbázis vezetését a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi szolgálatára bízuk. Ez esetben minden feltétel adott a FRONT egészségügyi szolgálattal és a hadsereggel való eredményes együttműködéshez, valamint az állami egészségügyi szolgálattal való kapcsolattartás feltétele is megvan. A Központhadtáp Előretolt Lépcső – mely egyben betölti az úgynevezett MN tartalék (Hadtáp Vezetési Pont) szerepét is – minden szükségességgel rendelkezik ahhoz, hogy ezt a problémát sikeresen megoldja.

Természetes, később a hadműveletek kibontakozása után szerephez juthat a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága is, de az a szerep tulajdonképpen a kórházakban levő betegek további sorsával kapcsolatos kérdésekre korlátozódik.

Az *üzemanyag-szolgálatban levezetett hadijátékot* üttörő jellegűnek kell minősítenünk, mely tulajdonképp azzal magyarázható, hogy ilyen átfogó módon még nem tanulmányoztuk egy-egy szolgálat működését.

A hadijáték tapasztalatai arra hívják fel a figyelmet, hogy tovább kell vizsgálni:

- a HM és az állami illetékes szervek közötti együttműködés lehetséges változatait, módszereit, tartalmát;
- a központhadtáp tevékenységének rendjét a hadtáp szétbontakozásának időszakában, különös tekintettel a mozgósítással egyidejűleg végrehajtható „M” anyagi készletek kiadására, hadászati készletek széttelepítésére, gépkocsi szállító-zászlóaljkon és vasúton;
- a széttelepített hadászati készletek megóvása biztonságos megoldásának módjait.

Külön figyelemre méltó az állami és hadsereg üzemanyagkészletek megóvásának, felhasználásának biztosítása.

A hadsereg rendelkezésére álló üzemanyagkészletek széttagoltan, viszonylag védetten helyezkednek el. Az állami üzemanyagkészletek jelentős része sebezhető. Ezt figyelembe véve célszerű és az üzemanyagkészletek mentési módszerének tekintendő az az eljárás, mely szerint a csővezeték építő zászlóaljat ráépítjük az állami termékvezetésekre, majd egy célszerű helyen kiadó pontot létesítünk, és az összefegyvernemi hadsereget mindaddig innen látjuk el üzemanyaggal, amíg e nagymértékben sebezhető készletek rendelkezésre állnak. Ezzel biztosítjuk a sebezhető állami készletek viszonylag gyors felhasználását és a széttagoltan elhelyezett készleteink megóvását.

A *Központhadtáp Előretolt Lépcső állományába tartozó ellátó dandár* gyakorlata jelentősen hozzájárult a központhadtáp felkészülésének fokozásához. Azáltal, hogy a gyakorlaton az ellátó dandár valamennyi vezető szerve részt vett, sikerült feltárni azokat az összefüggéseket, amelyek kapcsán hatékonyabbá lehet tenni az ellátó dandár munkáját, működési rendjét.

A gyakorlat tapasztalatai egyértelművé tették, hogy az ellátó dandár nem az MN hadtápbiztosítási rendszerének tervező, hanem végrehajtó szervezete. Úgy gondolom,

hogy ez nem új megállapítás, ennek ellenére a gyakorlat tapasztalatainak elemzését mégis ezzel a megállapítással kell kezdeni, mert ennek sokoldalú kihatása van mind a szervezetre, mind a feladatszabás, mind a vezetés rendjére.

Az ellátó dandár, mint a Központhadtáp Előretolt Lépcső része és végrehajtó tagozata, feladatait a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság utasításai alapján hajtja végre. Ennek kapcsán elsőként az ellátó dandár részére történő feladatszabás rendje merült fel. *Hogy milyen mélységű feladatot kell részére szabni, stb.?*

A körülmények és a munkarend elemzése kapcsán megállapítható, hogy a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnok (ezalatt valamennyi szakmai vezetőt is értjük) naponként kell hogy az ellátó dandár részére feladatot szabjon. Mivel a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság – „összefgyvernemi” hadtáp vezető szerv, ezért a feladatszabásnak is összefgyvernemi jellegűnek kell lenni. *A feladatszabó intézkedésének tartalmazni kell:*

- információs adatokat a harcászati-hadműveleti helyzetről, a felek várható tevékenységének jellegéről;
- a szakfeladatokat a következő napra vonatkozóan (szállítandó vételezendő anyagok, termelési feladatok, áttelepülés rendje);
- tájékoztató jellegű feladat a következő 1-2 napra;
- a tevékenység minden oldalú biztosításával kapcsolatos feladatok;
- a vezetés rendje.

Mivel a feladatszabás naponta történik, elsőrendű követelmény az is, hogy a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnok és annak érintett vezető szervei naponként győződjenek meg arról, hogy az ellátó dandár hogyan biztosítja a meghatározott feladatok teljesítését. Azaz jóvá kell hagyni az ellátó dandárparancsnok elhatározását.

A feladatszabás fontos részét és elemét képezi a kiszállítandó anyagok utalványozása. Gondolom külön nem szükséges azt bizonyítani, hogy a kiszállítandó anyagokra vonatkozóan pontos nómenklatúrát kell meghatározni.

Külön tanulmányozandó kérdés, hogy ez hol és hogy történjék. A Központhadtáp Előretolt Lépcsőnél, az ellátó dandár szerveinél, vagy az ellátó dandár raktárainál? Az egyértelmű, hogy annak az eldöntése hogy mit, mikorra, mivel szállítunk, az a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság hatásköre. Az utalványozás azonban már történhet máshol is, mint ahogy már erre utalás történt.

Úgy gondolom, külön kell szólni az ellátó dandárparancsnok elhatározásának kidolgozásáról és annak kihirdetéséről.

Az elhatározás megalkotását meg kell, hogy előzze a feladattisztázás, időszámvetés és a helyzetmegítélés. Ennek folyamán lehetőséget kell találni néhány kulcsfontosságú személy jelentésének, javaslatainak meghallgatására. *Kit célszerű meghallgatni? Mindenképpen szükséges meghallgatni:*

- az anyagszállításokat tervező, szervező szervek vezetőit;
- a politikai helyettest;
- a hadtáp-, a technikai helyettest;
- a törzsfőnököt, a feladat egészére és a tevékenység minden oldalú biztosításának megszervezése vonatkozásában.

Természetesen ezenkívül – ha a feladat jellege megkívánja – más személyek meg-
hallgatására is sor kerülhet.

E feladatok végrehajtása után a parancsnok meghozza elhatározását, melyet térké-
pen magyarázó szöveggel kell elkészíteni. *A dandárparancsnok az elhatározásában a követ-
kezőket határozza meg:*

- a feladat végrehajtására vonatkozó elgondolást: mit, milyen sorrendben, milyen
erőkkel és eszközökkel kell megoldani, a fő erőkiejtést mely feladatok megoldására kell
összpontosítani; a dandár erőit és eszközeit hogy kell csoportosítani és milyen manőve-
reket kell végrehajtani;

- az alárendeltek feladatait;
- az együttműködés rendjét;
- a vezetés megszervezését.

A feladatok alárendeltekhez történő lejuttatásában, megértésében fontos helye van
az elhatározás kihirdetésének, amelyre az alárendelt parancsnokokat célszerű berendelni.

A következő fontos kérdés, amit érinteni kell, az ellátó dandár tevékenysége terve-
zésének rendje. Az ellátó dandár feladatait egy napra kapja, ennek megfelelően az ellátó
dandár alkalmazásának megtervezése is csak egy napra történik. A további 1-2 napra
kapott információs adatokat a dandár feladataira vonatkozóan pl. az áttelepülés várható
körleteit meg lehet tervezni, a számvetéseket elő lehet készíteni, azonban a részletek
mellőzésével, mert a helyzet gyorsan és lényegesen változhat. Felmerül a kérdés, hogy
milyen tervet kell készíteni és mit kell hogy tartalmazzon a terv. Azt egyértelműen le
lehet szögezni, hogy a dandár terve nem azonos a hadtáptörzsek által készítendő had-
tápbiztosítási tervvel.

Sajnos még mindig tapasztalható, hogy a végrehajtott hadtápegységek és egysé-
gek parancsnokai az alkalmazási terv kidolgozása folyamán a PK HTPH tervét „*másol-
ják*” le, lényegében egy „másik” hadtápbiztosítási tervet készítenek. Ez teljesen felesle-
ges, céltalan munka és nem biztosítja a meghatározott feladatok végrehajtását.

Hogy milyen legyen a terv és mit tartalmazzon? E kérdés eldöntésénél abból kell kiin-
dulni, hogy az ellátó dandár „*összsfegyvernemi jellegű*” hadtáp-magasabbegység, továbbá
abból, hogy a terv rendeltetése az, hogy biztosítsa a kapott feladatra vonatkozóan a
parancsnok által hozott elhatározás végrehajtásának részletes megtervezését.

Mi az ellátó dandár feladatainak lényege? Nem más, mint az, hogy hova, mikorra,
kinek, miből, mivel, mennyi anyagot szállítson ki, honnan töltsse fel készleteit, mikorra,
és a dandár állományával milyen manővert hajtasson végre. Természetesen ezen kívül
kaphat még más speciális feladatot is (pl. sebesültek hátraszállítása, csapatszállítás stb.).
Az ellátó dandárparancsnok ezekre vonatkozóan hozza meg az elhatározását és ennek
végrehajtását kell megtervezni részletesen.

A terv tehát tartalmazza:

- a felek kialakult nagybani helyzetét;
- a saját és kapcsolódó - együttműködő - hadtápegységek helyzetét, a közeli 1-2
napra vonatkozóan tervezett manővereket;
- az anyagszállítások végrehajtásának rendjét;
- az anyagvételezések rendjét;

- az áttelepülés rendjét;
- a feladat végrehajtásának minden oldalú biztosítását;
- a kapott speciális feladatok végrehajtásának rendjét;
- a vezetés, híradás, együttműködés rendszabályait.

A tevékenység minden oldalú biztosítása vonatkozásában a szokásos kérdéseken túl (felderítés, töpfe. elleni védelem, őrzésvédelem, műszaki hadtáptechnikai biztosítás stb.) az ellátó dandár vonatkozásában két kérdés az egész feladat sikeres megoldása szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír: az anyagi-technikai eszközök rakodásának megszervezése, valamint a szállítmányok biztosítása.

Az ellátó dandár parancsnoki és törzs munkarendjében fontos helyet foglal el az alárendeltek részére szóló feladatok megszabása. E vonatkozásban alkalmazni kell a párhuzamos munkamódszert, melynek a lényegét az képezi, hogy előzetes intézkedések formájában az elhatározást a terv kidolgozásának függvényében, az alárendeltek folyamatosan megkapják a feladataikat.

A gyakorlat tapasztalatai alapján külön érdemes szólni az alárendeltek részére szóló feladatok megszabásáról. E vonatkozásban azt kell figyelembe venni, hogy a feladatokat az önálló hadrendi elemek szoros együttműködésben hajtják végre. Így például a raktárak a szállítózászlóaljakkal. Ezért nem szükséges, hogy minden hadrendi elem önállóan kapja meg a feladatát. A feladatot „objektumonként” kell megszabni: az ott működő erők részére egységesen egy intézkedésben. Pl. az üzemanyagraktár és az azt szállító zászlóalj(-ak) részére nem külön-külön, hanem együttesen. Ebből következik az is, hogy a feladatok végrehajtását a raktár és a szállító zászlóalj(-ak) vonatkozásában nem külön-külön kell tervezni. Célszerű létrehozni közös munkacsoportot és a feladatok végrehajtását egy egységes tervben rögzíteni. Például értelmetlen volna külön tervet készíteni a raktár és a szállítózászlóalj részéről az áttelepülés végrehajtására.

Ezeknek a gyakorlatoknak a tapasztalatai is arra hívják fel a figyelmet, hogy a hadtáp felkészítését megfelelő körületekintéssel és gondossággal folytatni kell, mert a hadtáp felkészítésével kapcsolatos követelmények egyre fokozódnak. *Mégpedig azért fokozódnak, mert:*

- a nemzetközi helyzet, a szocialista országok, a Szovjetunió erőfeszítései és kezdeményezései ellenére alapvetően nem változik. Az imperializmus szándékáról nem mond le, továbbra is alapvető céljának tekinti a szocialista világrendszer felszámolását. Ebből pedig egyenesen következik *a harcckészültség magas szinten való fenntartásának igénye, melynek alapvető eleme a felkészítés;*

- az automatizált vezetési rendszerek elterjedése „különleges” követelményeket támaszt a tisztekkel, törzsekkel és parancsnokokkal szemben, ezért mind a katonai tanintézeteknél, mind a csapatoknál és központi szerveknél *előtérbe kell állítani az automatizált vezetési rendszer alkalmazásának tanulmányozását, a parancsnokok és törzsek munkatílusának fejlesztését;*

- a saját és a várható ellenség csapatainál tömegesen jelennek meg a korszerű harci technikai eszközök. Ezen harci technikai eszközök nagyfogyasztásúak, növelik a hadtápellátással kapcsolatos feladatait. Az ellenségnek a hadtápra gyakorolt hatása fokozódik,

mely maga után vonja azt, hogy a megnövekedett feladatok végrehajtásának körülményei egyre bonyolultabbá válnak. A feladatok növekedése és a végrehajtási körülmények bonyolultabbá válása azt követeli, hogy a hadtáp valamennyi szinten korszerűsítse az irányító és végrehajtó munkát, dolgozza ki azokat a korszerű eljárásokat, munkamódszereket, amelyek garantálják a hadtápbiztosítás valamennyi feladatának meghatározott időre, mennyiségben és minőségben történő végrehajtását. A harci technikai eszközök korszerűsödése kapcsán ugyancsak felerősödik a már napjainkban is tapasztalható jelenség, a harci technika kezelői és a hadtápkatonák egymásra utaltsága a harci eszközök komplex feltöltése folyamán. Ezt figyelembe véve állandóan növekvő jelentőséget kell hogy tulajdonítsunk *a hadtáp elméleti és gyakorlati felkészítésének a harcitechikát kezelő és a hadtápkatonák együttes begyakoroltatásának;*

- a csapatok fejlődésével összhangban a hadtáp szervezete és technikai felszerelése is korszerűsödik. Ezért a nagytömegű feladat végrehajtása céljából *megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a technikai ismeretek, továbbá a technikai eszközök „mesteri” alkalmazásának elsajátítására.*

A hadtáp felkészítés növekvő jelentőségének igazolásául felhozott indokokat még lehetne tovább sorolni, azonban úgy gondoljuk, ez is elegendő lesz ahhoz, hogy a téma fontosságát felismerve a jövőben a hadtáp felkészítésére a körülményeknek megfelelő figyelmet fordítsunk.

Milyen elvek alapján foglalkozunk a témával?

Kiindulási alpnak változatlanul azt az alapelvet kell tekintenünk, mely szerint a hadtáp készenlétének foka, felkészítésének színvonala meg kell hogy feleljen az általa biztosítandó csapat készenléti fokának és felkészítési színvonalának.

A másik alapvető tényező, amivel számolni kell az az, hogy a felkészítés egyre költségesebb, drágább lesz, az ezzel kapcsolatos pénzügyi, anyagi lehetőségeink nem növekszenek, hanem inkább beszűkülnek. Ennek kapcsán előtérbe kell állítani a felkészítés racionalizálását, hatékonyságának fokozását.

Milyen úton lehet ezt biztosítani?

Mindenekelőtt azon az úton, hogy a jelenlegi felkészítési rendszeren belül maradv (meg kell jegyezni, hogy a felkészítés formája és gyakorisága kielégíti az igényeket) meg kell szüntetni a felkészítés formális vonásait és a rendelkezésre álló lehetőségeinket azon szervezetek, elemek felkészítésére, összekovácsolására fordítsuk, amelyek meghatározóak az egész szervezet, a hadtáp egésze sikeres tevékenysége szempontjából.

Melyek ezek a szervezetek és elemek?

Mindenekelőtt *a speciális felkészítést igénylő beosztások és a vezető szervek.* Néhány példa ezzel kapcsolatosan: A tábori kórházainkban a műtősök és műszerek kezelői, közúti csapatainknál a gépek kezelői. Ebből adódik, hogy az ilyen beosztásokban levők felkészítését kiemelten kell kezelni, s amint ezek felkészítésére hosszabb idő szükséges, addig a sebesültvivők, örök felkészítése csupán minimális időt igényel.

Hasonló a helyzet a tábori kórházainknál, a kiképzések időszakában nem a szakfeladatuk (pl. sebész - operálás) tanítását kell célként tekinteni, hanem azt, hogy meg kell

ismertetni velük a tábori eszközöket, azokat a körülményeket, amelyekben dolgozni kell, hogy ezáltal a szaktudásukat a tábori körülmények között is hatékonyan tudják alkalmazni.

E gondolatokkal összefüggően külön célszerű még szólni a vezető szervek felkészítéséről. A vezető szervek, a katonai alakulatok „lelkei”, mozzogatói, ezért ezek felkészítésére megkülönböztetett figyelem fordítandó, s felkészítésük folyamán arra kell összpontosítani, hogy ismerjék:

- az adott szervezetet, melyet vezetni kell;
- a szervezet alaprendeltetését;
- az alaprendeltetés betöltésének rendjét;
- a fő feladatokat és azok végrehajtásának körülményeit.

Miről van tulajdonképpen szó? Arról, hogy a felkészítés hatékonysága azzal is fokozható, hogy arra tanítsuk meg a tartalékos állományunkat, amire a feladataik végrehajtásához szükség van. *A felkészítés folyamán azt is vegyük figyelembe, hogy a tartalékos tisztek a polgári életben sokszor bonyolultabb politikai, társadalmi, termelési folyamatokat irányítanak, mint a hadseregben, ezért célirányos felkészítés után minden tekintetben támaszkodni lehet rájuk.*

A központhadtápban lefolytatott gyakorlatok tapasztalatainak elsődleges értékelése is azt jelzi, hogy a hadtáp felkészítése szempontjából rendkívül fontos következtetéseket lehet levonni. Ezért további feladatnak kell tekinteni ezen gyakorlatok mélyrehatóbb értékelését és elemzését.

